

Azken urteetako indusketetan aurkikuntza garrantzitsu ugari egin dira
Basagaingo Burdin Aroko herrixkan

Basagain

Burdin Arotik gero eta gertuago

Leire Zubeldia

Basagain Anoetako lurretan dago. Ernio eta Buruntzaldearen behatoki paregabea den muinoaren azpian, duela 2.000 urteko herrixka baten aztarnak daude. Badira 14 urte Xabier Peñalver arkeologoa eta bere lan taldea indusketak egiten hasi zirela. Denbora honetan Basagainen egindako aurkikuntzei esker, aurrerapauso handiak eman dira Burdin Aroari buruzko ezagutzan. Arkeologoeek iraila osoan jardun dute indusketa eremuan bilatzen, eta beste behin, bilaketa-lanak eman du fruitua. Burdin Aroari buruzko jakintza iturri amigabea da Basagain. Hala ere, Gipuzkoako Foru Aldundiak indusketa-lanak eteteko asmoa du.



Euskal Herriaren hego-mendebaldean hemen baino aurrerratuago daude garai honen gaineko jakintzan Aurrera-pausoak eman behar ditugu. Uste dut bide onetik goazela, uste dut gertuago gaudela.

Ateaga baserri armarriduna igaro, mendi pista batetik basoan murgildu, eta honen irteeran eskubitara hartu dugu, malda piko bat igotzeko. Ran Rover bat ikusi dugu aldaparen erdian; lurrean sortutako lokatzak eraginda ez aurrera ez atzera geratu da. Arkeologoen materiala garraiatzeko erabiltzen dute autoa. Basagaindik gertu egon behar dugu. Ez nahi ordurako, baina iritsi gara muinora. Han topatu ditugu arkeologo gazteak, sonbrilen azpian, belauniko, induskariak eskuetan dituztela, norbere metro karratuan kontzentratuak. Kristo aurreko lehen milurtekora bidaiatzea bezalako izan da. Segituan etorri da Xabier Peñalver indusketaren zuzendaria gu agurtzera. "Izan zinen lehenagotik hemen?", galdetu digu. Ezetz esan dugu; eta berak leku ederra dela, merezi duela ezagutzea. Zinez merezi ere. Alde batean Ernio mendi-lerro osoa ikusten da. Beste aldean, Buruntza mendia bistaratu daiteke.

Baina paisaia ez da Basagainek gordetzen duen altxorrik garrantzitsuenak. Bertako belar hezeak Burdin Aroko herrixka bat ezkutatzen du. Arkeologoen 2,8 hektareako eremua

babesten zuen harresiaren zatia bistaratu dituzte. Harresi honen kontra eraikitzen zituzten etxebizitzak; hain zuzen ere, etxeak zeuden leku honetan ari dira indusketak egiten. "Lan geldoa da, kontu handiarekin egin beharrekoa", azaldu digu Peñalverrek. 14 urte daramatzate Basagain herrixkan lanean. Urtero, irailean bertaratzen dira ikerketan aurrera egiteko aztarna berrien bila. "Duela 25 urte ez genikien ezer Euskal Herriko Burdin Aroari buruz. Are gehiago, bere existentzia ukatu egiten zen". Gero, Xabier bera aritu zen Aldaba Zaharretik gora dagoen Intxur mendiko herrixkan. Orain, Basagainen ari dira burubelarri. "Urte guzti hauetan egindako lanarekin, Burdin Aroari buruzko datu ugari jakin ditugu, baina oraindik ere gauza asko dauzkagu ezagutzeko. Euskal Herriko hego-mendebaldean gu baino aurrerratuago daude ezagutza mailari dagokionez". Kristo aurreko lehen milurtekoari buruzko jakintzan aurrera egiteko iturri garrantzitsua izan



Basagainen aurkitutako beira zatiak. Marsellan dute jatorria.

Xabier Peñalver, Basagaingo indusketaren zuzendaria.



da Basagain. Bertan egindako aurkikuntzek, Burdin Aroari buruz zeuden uste faltsuak gainditzeko balio izan dute.

Nekazaritza, metalurgia eta merkataritza

Burdin Aroan, Euskal Herriko Kantauri isurialdean jendea bizi zen. Duela urte batzuk, pentsatzen zen, herritar hauen jarduerak bakarrik artzaintza zela. Oria ibarreko herrixketan egindako aurkikuntzek uste hori balio gabetu egin dute. "Abeltzainak ez ezik, nekazariak ere baziren. Lurra lantzen zuten zerealak, lekadunak eta bestelako produktuak jasotzeko". Horren frogak dira Basagainen aurkitutako goldea, eta aleak xehetzeko errotatxoak. Animalia hezurak ere aurkitu dituzte, (ardia, txerria eta behia) animaliak etxekotzen zituzten seinaleak.

Burdin Aroko beste ohiko elementua zeramika da. Material honekin ontziak egiten zituzten lehengaiak gordetzeko.

"Burdin Aroaren lehen erdian eskuz lantzen zuten zeramika; bigarren erdian berriz, zeramika-tornoa egiten zuten. Hau da Basagainen aurkitu dugun eredua. Ontzi dotoreagoak eta sendagoak egiten ziren teknika honekin, txikienetatik hasi eta handienetaraino". Ebro azpiko zein Kantauri Isurialdeko Burdin Aroko herrixka ugaritan ere teknika hau erabiltzen zuten. Horregatik Basagainen ere berau erabili izana ez da harritzekoa. Peñalbarren hitzetan, harrigarria da burdin eta brontze zerpa (zaborra) aurkitu izana. "Honek esan nahi du, burdina eta brontzea herrixkan bertan ekoizten zutela. Oso aurreratuak zeuden". Etxebizitzaren egiturak egiteko grapak, iltzeak... Nekazaritzarako tresnak ere egiten zituzten.

Merkataritza zen Burdin Aroko gizartearen beste jarduerak bat. Elkarrengandik gertu zeuden herrixken artean ez ezik, distantzia luzean ere mugitzen ziren. Esaterako, Frantziako Mediterraneoarekin merkataritza-harremanak zituzten. Hain zuzen ere, Basagainen aurkitutako pieza batekin frogatu dute hori.

Marsellan egindako besokoa

Duela urte gutxi, beirazko besoko urdin baten zatia agertu zen Basagainen. Bere jatorria aztertzen ibili dira, eta ia erabat ziur daude, Marsellan egina dagoela. "Honekin ondorioztatu dezakegu, ekin-

Ez dakigu Basagainen zein erabilera ematen zieten estela hauei. Egoera interesgarri baten aurrean gaude.

tza komertziala bazegoela Basagainen, eta ez bakarrik gertuko herrixken artean, urruneko herriekin ere hartu-eman komertzialak zituzten, gainera, aparteko objektuak, balio handikoak mugitzen zituzten". Besoko honen harira, beste ondorio bat ere ateratu dute Peñalver eta bere taldeak. "Beti uste izan da, Kantauri isurialdera Ebrotik barrena etortzen zirela. Baina besoko hau ez da Ebrotik etorri, Frantziako Akitaniatik barrena, Pirineoak zeharkatuz ekarri zuten. Bide hau zen hementxo herrixkak Europa erdialdearekin eta mediterraneo frantsesarekin lotzen zituen komunikabidea". Hipotesi hori sendotzeko beste datu bat ere eman du arkeologoak. Ebro azpiko herrixketan ez da horrelako besokorik aurkitu. Basagaingoarekin batera, Gironako probintzian atzeman da beste besoko bat. Beraz, hau ere Pirineoetatik gertu.

Estela, eta beirazko kaikuak

Iraila osoa eman du Xabier Peñalver-en taldeak Basagainen egon zitezkeen arrastoak bila. Bilaketak bere fruitua eman du. Bi elementu garrantzitsu aurkitu dituzte. Horieta-ko bat da etxebizitzak zeuden lekuan aurkitutako estela. "Iaz bat aurkitu genuen, eta aurten bestea. Lerro paralelo eta perpendikularrak dituzte



Indusketak etete- ko zorian

Basagain, Burdin Aroari buruzko infomazio iturri agortezina da. Azken urteetan egindako aurkikuntza garrantzitsuak ikusi besterik ez dira egin behar. Aldiz, horrelako une erabakiorrean Gipuzkoako Foru Aldundiak Basagaingo indusketa bertan behera utzi nahi du. Xabier Peñalverren ustez akats handia da hori. "Aurkikuntza hauei esker Burdin Aroaz gauza asko jakin ditugu, baina oraindik askoz ere datu gehiago eta zehatzagoak jakin ditzazkegu. Euskal Herriaren hego-mendebaldean hemen baino aurreratuago daude garai honen gaineko jakintzan. Aurrera-pausoak eman behar ditugu. Uste dut bide onetik goazela, uste dut gertuago gaudela". Gipuzkoako Foru Aldundiko kultur ondarearen arduraduna Basagainera bisitan joatekoa da. Beraiek izango dute azkeneko hitza. Peñalverrek ez du esperantza galdu nahi. "Begi-bis-takoa da indusketek jarraitu egin behar dutela. Ea horretaz jabetzen diren". Hala bada, datorren urteko irailean itzuliko dira berriro ere arkeologoak Basagainera.

marraztuta. Hauek nekropoli-tan, hildakoen hobi gainean (Burdin Aroan hildakoak erre egiten zituzten) agertu izan dira. Basagainen aurkitu ditugunak berriz etxebizitza baten barruan agertu dira, logelaren testuinguruan. Hori da harri-garriena". Aurkikuntza honek beste ikerketa bide bat zabaldu du: "Ez dakigu Basagainen zein erabilera ematen zieten estela hauei. Argi dagoena da, ez zutela funtzio praktikorik. Egoera interesgarri baten aurrean gaude".

Horrenbeste aurkikuntza egi-ten ari zirela ikusita, aldizkaria inprentaratu aurreko egunean Xabier Peñalverrekin harremanetan jarri zen oster Galtzaundi, aurkikuntza gehiago egin ote zituzten jakiteko. Telefonoz eman zigun berria: "Beirazko kaiku bat aurkitu dugu gaur bertan. Urdina da. Honek ere, besokoak bezala Marsellan du jatorria". Irailaren 25ean jakin-razi zuen azken aurkikuntza hau egin zutela. Irailaren 30era arte jarraitu zuten indusketek. Agian, aurkikuntza gehiago daude.

ZETA^{SL}

MUNTAKETA ELEKTRIKOAK

Usabal z/g - 23. postakutxa
20400 TOLOSA
Tel.: 943 672 728
Faxa: 943 673 219



11

euskararen
semaforoa
euskararensesemaforoa
.blogspot.com



Gozotegia

Okindegia

ECEIZA

P. Gorosabel, 34 - Telf. 943 655 161 - San Francisco, 8 - Telf. 943 651 916